

Рекомендована д. біол. наук, проф. І. М. Кліщем

УДК 615.1:371.26:377.5

ФОРМА ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ФАРМАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

©Т. С. Прокопенко, І. В. Коломієць

Коледж Національного фармацевтичного університету, Харків

Резюме: проведено дослідження (порівняльний аналіз) видів державної атестації молодших спеціалістів напряму "Фармація" як засобів діагностики рівня сформованості професійних компетентностей випускників ВНЗ I-II рівня акредитації з урахуванням вимог методичних рекомендацій до розробки галузевих стандартів вищої освіти, Закону України "Про вищу освіту", Національної рамки кваліфікацій.

Ключові слова: засоби діагностики, галузеві стандарти вищої освіти, комплексний державний екзамен, дипломний проект, професійні компетентності.

Вступ. Державна атестація випускників вищих навчальних закладів згідно з Законом України "Про вищу освіту" проводиться з метою встановлення фактичної відповідності засвоєних рівня та обсягу знань, вмінь, інших компетентностей вимогам галузевих стандартів вищої освіти (ГСВО)[1].

Формами державної атестації студентів, які регламентовані освітньо-професійними програмами ГСВО, є захист дипломної роботи (ДР), дипломного проекту (ДП), тестовий державний екзамен, комплексний державний екзамен.

Форма державної атестації повинна відповідати основним критеріям педагогічних вимірювань, а саме бути валідною, точною та надійною.

Мета даного дослідження полягає у порівняльному аналізі та виборі форми державної атестації для визначення рівня сформованості професійної компетентності молодших спеціалістів напряму "Фармація".

Методи дослідження. Стаття присвячена проблемам оцінювання сформованості професійної компетентності на етапі проведення Державної атестації молодших спеціалістів. Використано загальнонаукові теоретико-емпіричні методи аналізу нормативних документів та інших джерел інформації за темою, а також методи порівняння та моделювання.

Результати й обговорення. Коледж Національного фармацевтичного університету здійснює підготовку молодших спеціалістів за трьома спеціальностями напряму "Фармація": "Аналітичний контроль якості хімічних лікарських сполук", "Виробництво фармацевтичних препаратів", "Фармація". Педагогічні працівники коледжу є розробниками всіх ГСВО для цих спеціальностей.

Молодший спеціаліст – освітньо-кваліфікаційний рівень, що здобувається на початковому

щаблі вищої освіти та відповідає п'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій. Цей освітньо-кваліфікаційний рівень передбачає здобуття професійно-орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою вирішення типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності. Згідно з Національною рамкою кваліфікацій даний рівень характеризується здатністю фахівця розв'язувати типові спеціалізовані задачі професійної діяльності або у процесі здобуття наступного рівня освіти, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки та обумовлено певною невизначеністю умов. Молодший спеціаліст повинен володіти спеціалізованими знаннями, набутими у процесі навчання або професійної діяльності, вміти планувати власну роботу та роботу інших осіб, розв'язувати типові спеціалізовані задачі широкого спектра, а також оцінювати їх [2].

При розробці освітньо-кваліфікаційних характеристик для визначення функціональних обов'язків посад молодших спеціалістів були проведені консультації з представниками практичної фармації: працівниками аптек, аптечних складів, хіміко-фармацевтичних підприємств, контрольно-аналітичних та дослідницьких лабораторій. За результатами такої співпраці визначено виробничі функції та типові для кожної функції задачі професійної діяльності. Для майбутніх фармацевтів та техніків-лаборантів у освітньо-кваліфікаційних характеристиках (ОКХ) встановлено такі виробничі функції:

Організаційна – планування виконання робіт, тобто обґрунтування їх послідовності, тривалості та строків виконання.

Технологічна – досягнення поставленої мети за відомими алгоритмами.

Контрольна – здійснення контролю в межах своєї професійної діяльності в обсязі посадових обов'язків.

Технічна – виконання технічних робіт у професійній діяльності.

Для спеціальностей "Фармація", "Аналітичний контроль якості хімічних лікарських сполук" розробниками ГСВО формою державної атестації було обрано Комплексний державний екзамен. На відміну від іншої форми державної атестації – тестового екзамену, під час якого рівень сформованості умінь встановлюється суто теоретично за допомогою ситуаційних тестів, комплексний державний іспит дозволяє випускникам продемонструвати не тільки теоретичну (стандартизовані тестові завдання з професійно-орієнтованих дисциплін), але й практичну фахову готовність до майбутньої професійної діяльності, що відповідає означеним функціям типових задач професійної діяльності, унормованих у ОКХ молодших спеціалістів. Студент отримує загальну оцінку, яка виводиться за результатами обох ча-

стин екзамену. Критерії оцінок за тестові завдання достатньо прозорі, чіткі та давно визначені, а спосіб кількісно оцінити рівень сформованості професійних компетентностей викликає багато питань. Аналіз літературних джерел показав, що деякі дослідники схиляються до оцінювання за дихотомічною шкалою: "вміє – не вміє" або "володіє – не володіє" [4, 5].

Нами були створені методичні рекомендації для розробників Положення про Державну атестацію випускників цих двох спеціальностей, що описують алгоритм розробки банку завдань та змістове наповнення комплексу методичного, діагностичного та матеріального забезпечення Комплексного Державного іспиту.

Тестові завдання створюються для визначення рівня сформованості похідних компетентностей, які по суті є навчальними цілями дисциплін, винесених згідно з освітньо-професійними програмами (ОПП) на Державну атестацію. При розробленні завдань необхідно враховувати логічний зв'язок компетентностей, визначених в ОКХ, та змістове наповнення ОПП як інструменту їх формування (табл.1).

Таблиця 1. Оформлення банку тестових завдань для діагностики похідних компетентностей

Компетенція за ОКХ	Зміст уміння	Назва змістового модуля	Дисципліна	Тестові завдання
Здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами теорії й методів хімічних досліджень	Проводити якісний та кількісний поляриметричний аналіз, користуючись різними аналітичними прийомами	Рефрактометричний та поляриметричний методи аналізу	Фізико-хімічні методи аналізу	Вказати величину, за допомогою якої можна ідентифікувати речовину при проведенні поляриметричного методу аналізу 1. Кут обертання площини поляризації 2. Концентрація 3. Питомий кут обертання 4. Довжина хвилі

Ситуаційні завдання практичної частини Державної атестації розробляються для визначення рівня сформованості професійних компетентностей випускника ВНЗ. Ситуаційні завдання повинні мати міждисциплінарний комплексний

характер для перевірки результатів навчання і рівня розвитку компетентностей. Тому при виконанні кожного ситуаційного завдання студент повинен продемонструвати певний набір компетентностей, визначених в ОКХ (табл. 2).

Таблиця 2. Ситуаційні завдання та комплекс компетентностей

Ситуаційне завдання	Шифр та зміст компетентності	Шифр та визначення компетентності
Технік-лаборант працює в хімічній лабораторії санітарно-епідеміологічної служби. Необхідно провести аналіз твердості води з природного джерела комплексометричним методом згідно з наданою методикою	КСП.01.02. Планувати етапи проведення аналізу	КСП.01. Здатність до самостійного розв'язання професійних задач, до планування, організації та аналізу своєї професійної діяльності
	КСП.01.03. Підбирати обладнання, хімічні реактиви та матеріали для проведення аналізу	
	КСП.01.04. Готувати робоче місце для проведення аналізу	
	КСП.02.01. Відбір проб очищеної, природної, стічної води	КСП.02. Здатність відбирати проби природних та виробничих матеріалів для проведення аналізу

Критерії оцінювання кожного завдання входять до пакету екзаменатора.

Для майбутніх фармацевтів та лаборантів одним з найважливіших критеріїв професійної компетентності є правильність техніки виконання окремих етапів функцій задач типової діяльності. Саме така форма Державної атестації, як Комплексний державний іспит дає можливість визначити рівень підготовки молодших спеціалістів.

Підготовка техніків-технологів спеціальності "Виробництво фармацевтичних препаратів" має інженерне спрямування. В ОКХ додається ще і проєктувальна функція, яка визначається як функція, що "спрямована на здійснення цілеспрямованої послідовності дій щодо синтезу систем або окремих їх складових, розробка документації, яка необхідна для втілення та використання об'єктів та процесів" [3]. Тобто, для цієї спеціальності важливим є не виконання окремих деталізованих операцій, а представлення технологічного процесу як цілісної системи.

Визначити повною мірою якість підготовки техника-технолога, уміння вирішувати типові задачі діяльності дає можливість дипломний проєкт або дипломна робота.

Згідно з визначеннями, наданими у Методичних рекомендаціях до розробки галузевих стандартів вищої освіти:

Дипломні проєкти передбачають синтез об'єкта (фізичного або ідеального) проєктування (системи в широкому значенні, пристрою, технологічного процесу, комп'ютерної програми тощо), який оптимально відповідає вимогам завдання. Дипломний проєкт включає елементи ескізного та технічного проєктів і оформлюється згідно з вимогами до технічної документації.

Дипломна робота передбачає проведення

аналізу та теоретичної розробки (моделювання та дослідження процесів і об'єктів) актуальних питань, проблем у відповідній галузі знань. Для інженерних напрямів підготовки дипломна робота повинна мати характер прикладного наукового дослідження об'єкта діяльності. Крім того, дипломна робота дає можливість визначити ступінь сформованості умінь, знань вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в освітньо-кваліфікаційних характеристиках, в тому числі і до організаційної та управлінської функцій [3]. На наш погляд, означені функції притаманні більш високим рівням вищої освіти.

Враховуючи ознаки п'ятого рівня Національної рамки кваліфікації та спираючись на функціональні обов'язки техника-технолога з виробництва фармацевтичних препаратів, які не передбачають проведення наукових досліджень, формою державної атестації для спеціальності "Виробництво фармацевтичних препаратів" було визначено дипломний проєкт.

Висновки. Проведено порівняльний аналіз існуючих форм Державної атестації випускників освітньо-кваліфікаційного рівня "молодший спеціаліст". Враховуючи нормативні та законодавчі документи з вищої освіти та виходячи з функціональних обов'язків молодших спеціалістів напряму "Фармація", визначено, що найефективнішими формами визначення рівня сформованості професійної компетентності на етапі Державної атестації для спеціальностей "Фармація" та "Аналітичний контроль якості хімічних лікарських сполук" є Комплексний державний екзамен, а для спеціальності "Виробництво фармацевтичних препаратів" – дипломний проєкт.

Література

1. Закон України №2984-III "Про вищу освіту" // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 20. – 134 с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.11 № 1341 "Про затвердження національної рамки кваліфікацій".
3. Методичні рекомендації з розроблення складових Галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід) / [В. Л. Гуло, К. М. Левківський, Л. О. Котоловець та ін.]. – Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2013.
4. Письменкова Т. В. Як діагностувати рівень засвоє-

ння змісту навчальної дисципліни? [Електронний ресурс] / Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик "Освіта" – 2011. – Номер 10. – Режим доступу: <http://tyzhnevyyk-osvita.net/component/content/article/35-2011/38-10>

5. Звонников В. И. Контроль качества обучения при аттестации: компетентностный подход: учеб. пособие [Електронний ресурс] / В. И. Звонников, М. Б. Челышкова. – М. : Университетская книга; Логос, 2009. – 272 с. – Режим доступу: <http://ed.dgu.ru/Content/doc/Контроль%20качества.pdf>

ФОРМА ГОСУДАРСТВЕННОЙ АТТЕСТАЦИИ МЛАДШИХ СПЕЦИАЛИСТОВ КАК СРЕДСТВО ДИАГНОСТИКИ УРОВНЯ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Т. С. Прокопенко, И. В. Коломиец

Колледж Национального фармацевтического университета, Харьков

Резюме: проведено исследование (сравнительный анализ) видов государственной аттестации младших специалистов направления "Фармация" как средство диагностики уровня сформированности профессиональных компетентностей выпускников ВУЗ I-II уровня аккредитации с учетом требований методических рекомендаций к разработке отраслевых стандартов высшего образования, Закона Украины "Про высшее образование", Национальной рамки квалификаций.

Ключевые слова: средства диагностики, отраслевые стандарты высшего образования, комплексный государственный экзамен, дипломный проект, профессиональные компетентности.

FORM OF STATE CERTIFICATION OF JUNIOR SPECIALISTS AS A MEANS OF DIAGNOSTICS OF FORMATION OF THE LEVEL OF PROFESSIONAL COMPETENCES

T. S. Prokopenko, I. V. Kolomiyets

College of National University of Pharmacy, Kharkiv

Summary: the study (comparative analysis) of the types of the state certification of junior specialists of direction "Pharmacy" as a means of diagnostics of the formation of the level of the professional competences for graduates of Education Institutions of the I-II levels of accreditation according to the requirements of guidelines for the development of industry standards for higher education, the Law of Ukraine "On Higher Education" and the National Qualifications Framework was conducted.

Key words: diagnostic tools, industry standards for higher education, a comprehensive state examination, thesis project, professional competences.